

Aistear: Creatchuraciam na Luath-Óige

25 Samhain
Comhdháil Bhliantúil GAELSCOILEANNA TEO.

Niamh Uí Chadhla
Sibéal Breathnach

Cuspóirí na Cainte

- **Spléachadh a fháil ar *Aistear***, Creatchuraclam na Luath-Óige
- Féachaint ar roinnt bealaí a d'fheadfadh **múinteoir naíonán *Aistear*** a úsáid
- Féachaint ar *Aistear* ag **cabhrú linn** an “Straitéis Náisiúnta Litearthachta agus Uimhearachta a chomhlíonadh
- **Cur chuige** i ranganna na Naíonán i nGaelscoil Chill Dara a fheiceáil

Aistear: Cén fáth? Cé dó?

Ceapadh *Aistear*

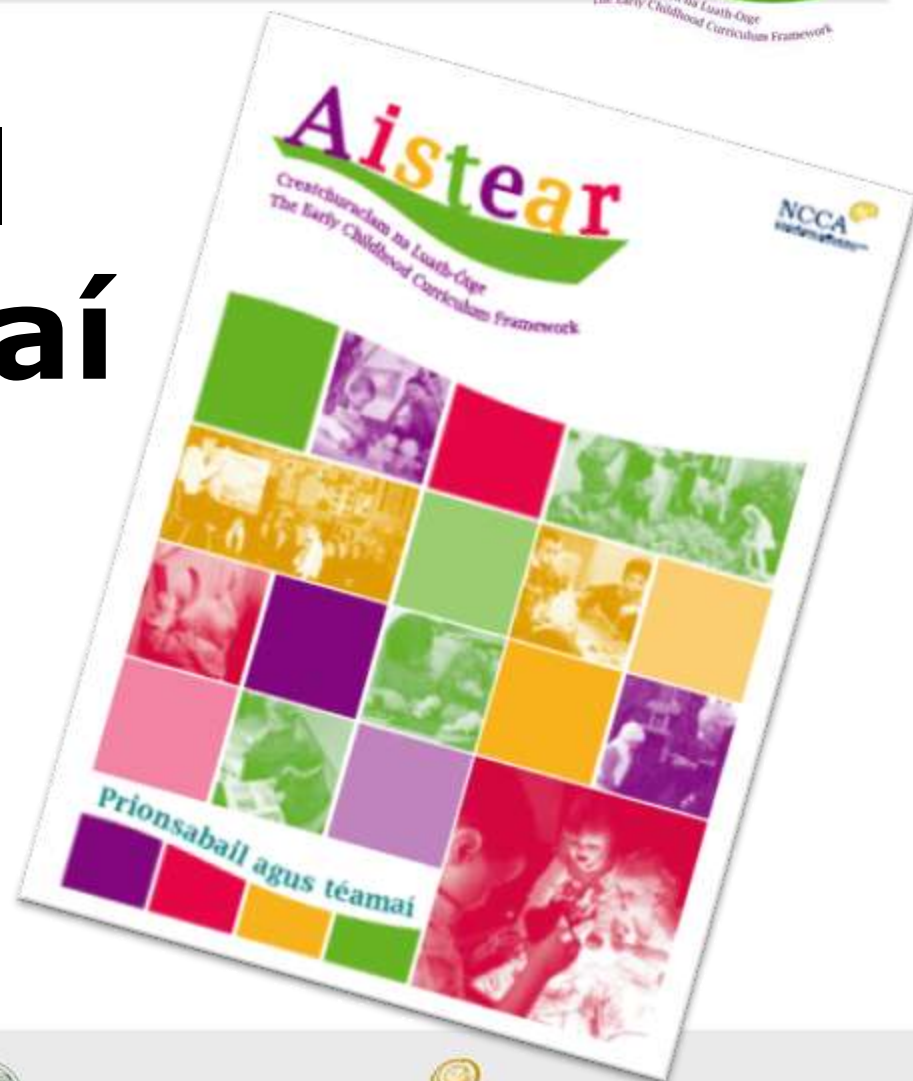
- le haghaidh gach linbh idir **breith agus sé bliana**
- le húsáid i **suíomhanna** éagsúla:
  - **seirbhísí seisiúnacha**, ranganna Tús Luath san áireamh
  - **ranganna naíonán** i mbunscoileanna
  - suíomhanna cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha
  - suíomhanna feighlíochta leanaí
  - in áiteanna cónaithe leanaí.
- chun cabhrú le leanaí fás agus forbairt le bheith ina bhfoghlaimeoirí **féinmhuiníneacha** agus **inniúlacha**

Aistear: cad atá ann?

Prionsabail agus Téamaí

12 phrionsabal Aistear

An luath-óige	Gaotha le daoine eile	Foghlaim agus forbairt
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uathúlacht/ indibhidiúlacht ▪ Comhionannas agus éagsúlacht ▪ Saoránacht 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gaol/caidrimh ▪ Ról an duine fhásta ▪ Tuismitheoirí agus teaghlaigh 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iomlánaíoch ▪ Gníomhach ▪ Súgradh; eispéiris ghníomhacha ▪ Ábhartha agus bríoch ▪ Cumarsáid agus teanga ▪ Timpeallacht foghlamtha

Na Téamaí in Aistear

Foghlaim agus forbairt leanaí á gcur i láthair mar théamaí:

- Folláine agus Leas
- Féiniúlacht agus Muintearas
- Cumarsáid
- Taiscéalaíocht agus Smaointeoireacht

Eispéiris foghlama...

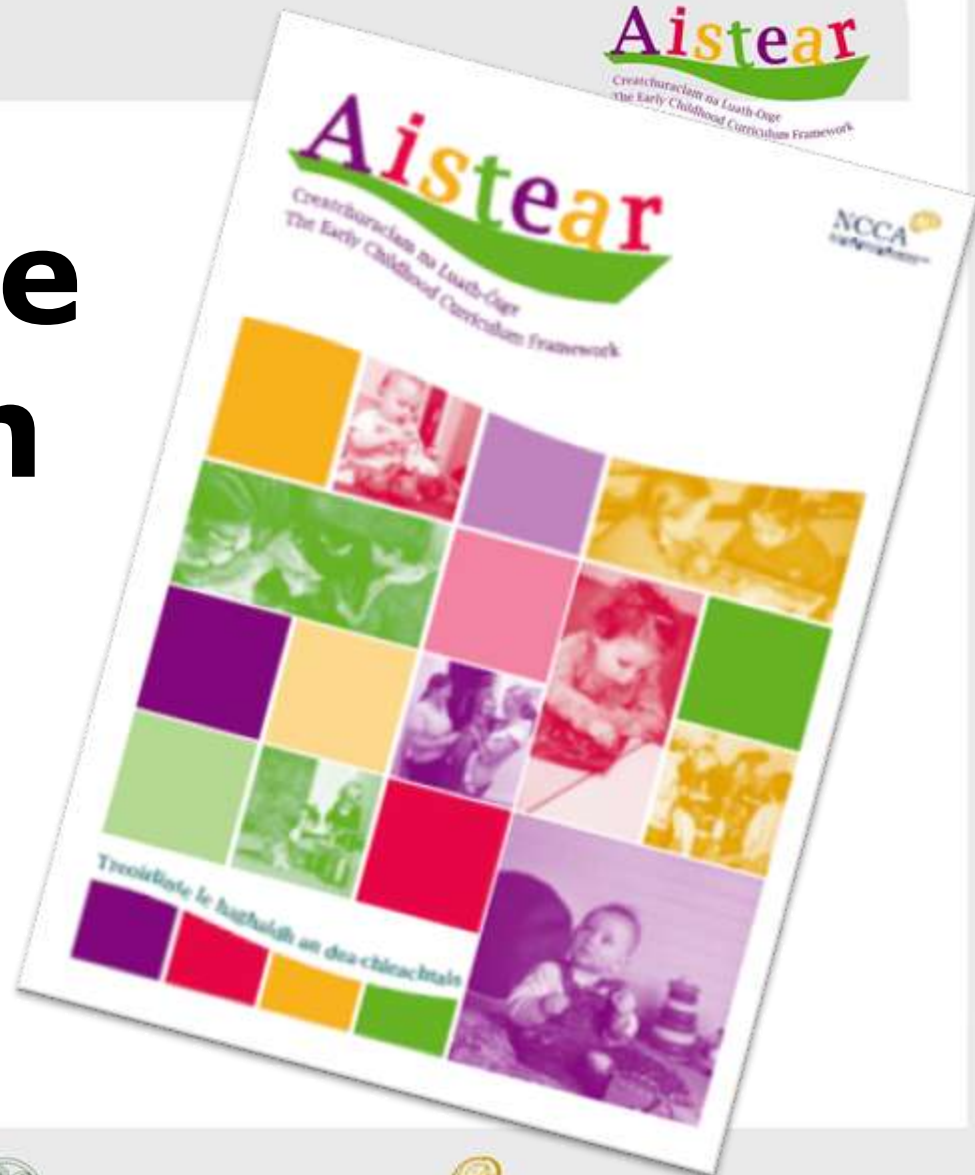
- *Cuntas sonrach ar fhoghlaim leanaí ... cur síos ar a ndeir, a ndéanann agus a gcruthaíonn na leanaí ... agus léiriú ar ról an duine fásta ...*

(Treoir Úsáide, Ich. 5)

- Is féidir iad a chuardach ar bhonn
  - aoisghrúpa (43 do leanaí idir 2¹/₂ – 6 bliana)
  - Suíomhanna foghlama (seirbhísí seisiúnacha 22; naíonáin 21)
  - téama (Folláine & leas 22; Cumarsáid 15; Féiniúlacht & Muintearas 19; Taiscéalaíocht & smaointeoireacht 22)

Treoirínte le haghaidh an dea- chleachtais

Treoirlínte le haghaidh an dea-chleachtais

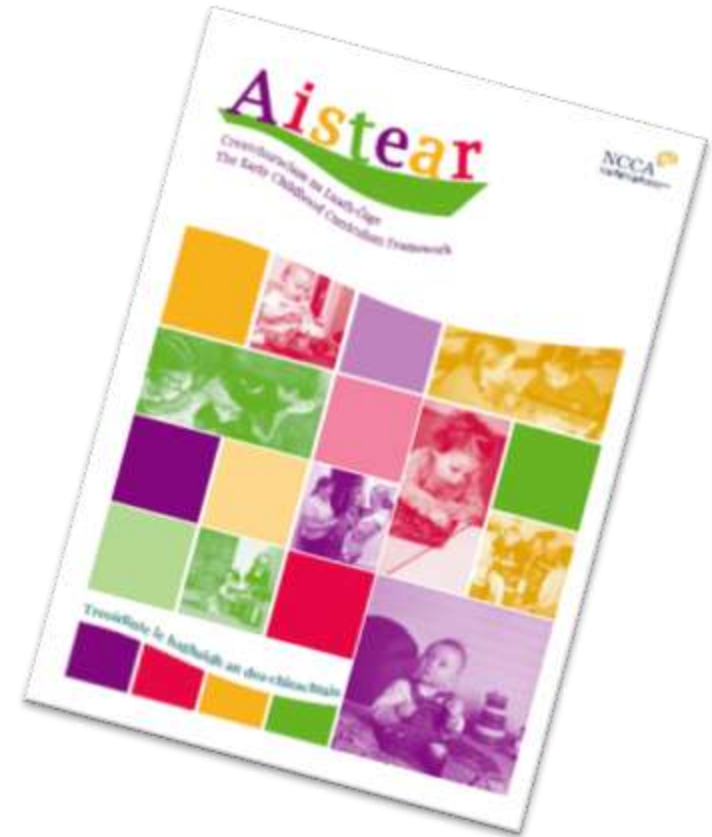

Súgradh mar mhodh múinte agus foghlama

Measúnú chun tacú leis an bhfoghlaim

Comhpháirtíochtaí idir cleachtóirí, tuismitheoirí agus teaghlaigh

Idirghníomhaíochtaí idir páistí agus daoine fásta

An Straitéis Náisiúnta Litearthachta agus Uimhreachta

- Dírítear:

“Eilimintí de churaclam na bunscoile i ranganna na naíonán a leasú chun chomhseasamhacht a chinntiú leis an gcreatcuraclam Aistear...béim níos mó a chur ar luathfhorbairt teanga agus uimhreachta”

(An Straitéis Náisiúnta Litearthachta Agus Uimhearthachta Ith 7)

- Conas?
- Súgradh!

Súgradh

**Súgradh agus ról
an duine fásta
mar a léirítear in
Aistear iad**

Cad is súgradh ann, de réir *Aistear*?

Is *caoi le nithe a dhéanamh* é súgradh, a bhíonn:

- **Gníomhach**
- **Eachtrúil**
- **Cumarsáideach**
- **Taitneamhach**
- **Casta**
- **Lánbhríoch**
- **Siombalach**
- **Deonach**
- **Ag athrú de réir mar a leantar ar aghaidh**

Cabhraíonn an súgradh

le páistí...

1. gaol a dhéanamh
2. a bheith cruthaitheach
3. léamh, scríobh agus foghlaim mar gheall ar uimhreacha
4. smaoineamh
5. teanga a úsáid
6. matáin mhóra agus beaga a úsáid

(cnm eolas do thuismitheoirí)

Ag foghlaim tríd an súgradh

- 5 chineál súgartha
  - cruthaitheach
  - cluichí le rialacha
  - súgradh le teanga
  - fisiceach
  - samhlaíoch

-Béim ar an tábhacht a bhaineann le súgradh **laistigh** agus **lasmuigh** (Treoirlínte lth.56-57)

Mo Cheisteanna...

- Spás agus eagrúchán ranga?
- Cén acmhainní atá againn? Costas?
- Cathain?/ Cé mhéad ama?
- Conas na páistí a chur ag spraoi trí Ghaeilge?

Spás agus Eagrúchán Ranga

- **Prionsabal 12**
- **An timpeallacht foghlama**
- Téann an timpeallacht foghlama (laistigh agus lasmuigh) i bhfeidhm ar na nithe a fhoghlaimíonn leanaí agus ar an gcaoi a bhfoghlaimíonn siad.
- Cuidíonn timpeallacht fháilteach le leanaí iniúchadh a dhéanamh ar na deiseanna atá ann le haghaidh spraoi, rogha, saoire, eachtraíochta agus dúshláin agus cuidíonn leo leas a bhaint as na deiseanna sin.

(Prionsabail agus Téamaí lth 13)

Spás agus Eagrúchán Ranga

- Troscán – céard atá ag teastáil?
- Na Cúinní agus Spás le bheith ag súgradh
- Spás lasmuigh
- Ócáidí Speisialta a cheiliúradh
- Stóráil – boscaí go féidir le na páistí a aimsiú is a iompar agus iad a chur ar ais sa chófra ceart

Acmhainní

- Ilchineálacht acmhainní
- Acmhainní speisialta
- Acmhainní litearthachta agus uimhearthachta
- Ábhair oscailte
- Dóthain Acmhainní don rang ar fad!

(Treoirlínte Ith 57)

Acmhainní

- An Cúinne Baile
- An Cúinne Tógála
- An Cúinne Ealaíne
- An Gaineamh/An t-uisce
- An Domhan Beag

- Múinteoirí/tuismitheoirí/siopaí
- Aguisín 1: Acmhainní don súgradh
- Treoirínte lgh 108-112

Cathain?/Cé mhéad ama?

Cathain?

1. Moltar timpeall is uair amháin a chaitheamh ar shúgradh gach lá
2. Ar maidin/ um thrathnóna nó idir an dá lón

Cé mhéad ama?

1. Pleanáil – 5 nóiméad
Céard?, cén áit? agus rialacha órga
2. Spraoi -40 nóiméad

Múinteoir páirteach sa Spraoi

Glanadh suas

3. Labhairt faoi – 5 nóiméad
Taifid a dhéanamh

Cathain?/ Cé mhéad ama?

- **Spraoi**

5x40n – 200n

- 25 n ón dTionól
- 40n ón óid ealaíne
- 75n ón OSPS/OSIE
- 60 n ó “lán rognach”
- 200n!!!

- Gaeilge -
- 5x5n pleanáil don spraoi - 25
- 5x5n labhairt faoin spraoi – 25

5 u 30 n - 330 n

móide 35 n ón dtionól = 365n

Ag Spraoid trí Ghaeilge

- **Pleanáil** le haghaidh Súgartha – ag ullmhú, ag pleanáil agus ag eagrú gníomhaíochtaí bunaithe ar mheasúnú an eolais agus na cuspóirí sna hábhair éagsúla sa Churaclam ach go háirithe an Ghaeilge
- **Múineadh** le haghaidh Súgartha - ag múineadh i rith an cheachta Ghaeilge na feidhmeanna teanga agus an foclóir a bheidh ag teastáil ó na páistí agus iad ag spraoid – rainn, amhráin agus scéalta
- **Athbhreithniú** ar Shúgradh – ag breathnú ar na pictiúir, ag labhairt agus ag éisteacht le na páistí; agus ag baint úsáide as an eolas i bpleanáil don chéad lá eile.

Ról an Mhúinteora

- Níl an Múinteoir ina saineolaí agus saoi!
- Glacann an duine fásta am le breathnú, le dul i gcomhairle, le pleanáil agus le páirt a ghlacadh sa súgradh
- Tá sé/sí soiléir maidir leis an bpoitéinseal atá sa súgradh chun nithe a fhoghlaim (scileanna agus cumais a fhorbairt, deiseanna a soláthar le haghaidh an chomhoibrithe, caidrimh a fhorbairt, sealaíocht, aighneas a réiteach agus fadhbanna a réiteach, eolas agus tuiscint ar an domhan a fhorbairt).

(Treoirlínte)

Ról an Mhúinteora

- Beartóidh an múinteoir cad iad na **cineálacha eispéireas agus gníomhaíochtaí** atá ar fáil do leanaí agus cuirfidh sé/sí **am agus acmhainní** ar fáil dóibh seo.
- Spreagfaidh an duine fásta na leanaí le **roghanna a dhéanamh** laistigh de **theorainneacha réasúnta, ról gníomhach** a ghlacadh i gcinntí faoina bhfoghlaim bunaithe ar a n-aois agus a gcéim forbartha.
- **Cothóidh an duine fásta caidrimh chothroma urramacha le leanaí, ag roinnt spriocanna foghlama leo, agus á spreagadh le breithiúnais a dhéanamh faoina bhfuil bainte amach acu** (cad is féidir leo a dhéanamh anois nach bhféadaidís a dhéanamh roimhe).
- Féadfaidh siad é seo a dhéanamh trí **athbhreithniú** a dhéanamh ar a raibh ar siúl acu, machnamh air sin agus labhairt ina thaobh.
(Treoirlínte)

An Dátheangachas

- *“Successful factors for proficiency in the immersion language include hands on concrete activities”
(Johnson, R. K., & Swain, M., 1997) Immersion education : international perspectives)*

An Dátheangachas

“Éilíonn an Modh Teagasc atá riachtanach sa Ghaelscolaíocht idirghníomhú agus idirghabháil ar léibheal níos déine ná an teagasc trí céad teanga na ndaltaí”

- Caithfear ligean do pháistí a bheith ag caint agus ag gníomhú eatartha féin in amanna gan tionchar duine fhásta.*
- Tarlaíonn sealbhú na Gaeilge trí eispéiris choincréiteacha I gcomhthéacs cumarsáideach le fíor nithe agus pictúir I ngíomhachtaí praiticúla láimhe.*
- Maíonn torthaí taighde gur cheart cur leis an mhodh chumarsáideach ó thaithí a bhíonn á chleachtadh trí dheiseanna rialta pleanáilte agus neamh phleanáilte a thabhairt do na foghlaimoirí le hainilís a dhéanamh ar gramadach , chomhréir, fhóineolaíocht agus ar léicsis na Gaeilge.” (Lth 7, Gearrchosáin chomhairle ar foghlaim a agus ar theagasc sa Ghaelscolaíocht, An Dr Seán Mac Corraidh, BOLTÉ)*

An Dátheangachas

- (Bilinguality and Literacy, Manjula datta, p15) “If and when used appropriately, concepts such as narratives, poems, plays, characters, settings dialogues, ...to make deeper meanings and accelerates literacy learning.”
- “Most bilinguals use their two languages for distinct purpose and functions . Dominance in language varies according to the contexts where they are used” (Baker, care and education of young bilinguals , p5)
- Deir Mackay, Barkman and Jordan (Reading in a second language) an slí is fearr chun litearthacht sa dara teanga a chur chun cinn ná seo a leanas a chur ar fáil: *“ an environment that involves all individuals, teachers as well as students in a cooperative process of setting and achieving goals. Classroom activities should parallel the ‘real world’ as closely as possible.”* (p50)

Comhtháthú na Foghlama

- *Young children do not learn in discrete units; they make connections across their learning with these connections changing and developing with new experiences*
  - (G. French, Research paper, p.5)

“Is cuma don pháiste óg an t-idirdhealú atá idir na hábhair: tá sé níos tábhachtaí go mbeadh taithí aige/aici ar phróiseas foghlama comhleanúnach a chuimsíonn eilimintí ilghnéitheacha..”
(Curaclam na Bunscoile Réamhrá, 1999, p.16)

Comhtháthú na Foghlama

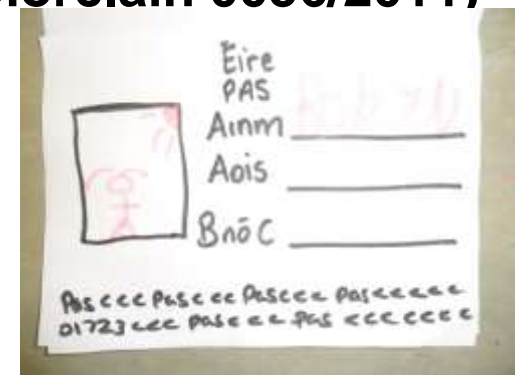

“Is féidir litearthacht a theagaisc trí a lán gnéithe eile den churaclam chomh maith .....

Iarrtar ar na scoileanna foráil a dhéanamh do na socraithe i do scoil trí roinnt cineálacha chuige amhail:

scileanna litearthachta agus uimhreachta a chomhtháthú le réimsí eile den churaclam.”

(Céimeanna tosaigh maidir le chur chun feidhme na straitéise náisiúnta litearthachta agus uimhreachta: Ciorcláin 0056/2011)

Comhthathú na Foghlama

- **Foghlaimíonn leanaí an iliomad rudaí ag an am céanna. Tá gaol idir an rud a fhoghlaimíonn siad, an chaoi a bhfoghlaimíonn siad agus cé uaidh/uaithi a fhoghlaimíonn siad.**

(Aistear, Prionsabal agus Téamaí, lth 10)

Comtháthú Téamúil

Ag dul ag fiach don mBéar....

Páistí le Riachtanaisí Speisialta

- (Australian Journal of Learning Disabilities volume 11, Number 3, 2006, pp.99-115 Ken Rowe)
- “Hence the role of the teacher is to be a facilitator of learning (rather than a director or an orchestrater) and to provide opportunities for individual learners to acquire knowledge through their own activities, and through discussion, reflection and sharing of ideas with other learners with minimal corrective intervention.”

Páistí le Riachtanaisí Speisialta

Nuair a iarrtar conas is féidir cabhrú níos mó le páistí le deacrachtaí, deir an taighde an rud céanna arís is arís eile .

- Níos mó deiseanna dul i ngleic le coincheapeanna
- Níos mó muineadh ‘explicit’ do straitéisí agus cleachtadh
- Níos mó measúnú agus níos mó measúnú dírithe d’foghlaim (AOL)
- Níos mó ama fadhb- réiteach
- Cúram ag cinntiú go bhfuil páistí réidh don chéad céim eile foghlama
- Níos mó cleachtadh chun máistreacht abhaint amach

Tógtha ó Lewis&Norwich *Do pupils with learning difficulties need teaching strategies that are different from other pupils?* NFER (National Foundation FOR Educational research, Autumn 2001, Issue 26)

Comtháthú Téamúil

- Teanga/ Labhairt, Léitheoireacht: Scéal
- Luath-Scríobh/Líníocht: Teach a dhearradh
- Scríobh: Liosta Siopadóireachta
- Eolaíocht/Scríobh: Measúnú tí
- Mata: Scéal a trí
- Stair: An Scéal a órdú
- Ceol: Cúigear fear ag tógáil tí
- **Stáisiún**
- Tógáil :blocanna
- Cruthaitheach : Ealaín Drámhaíola
- Socio-Drámatúil: An scéal á imirt, Suíomh tógála
- Domhan beag: seomraí an tí
- Stáisiún Litearthachta: foirmeacha measúnú agus dearradh
- Gaineamh agus uisce.....

Measúnú

- Díríonn an ‘Straitéis Náisiúnta an Litearthachta agus Uimheareachta’ (2011)

“ ...modhanna éifeachtacha measúnachta d’fhonn na chéad chéimeanna eile a phleanáil do gach aon foghlaimeoir agus monatóireacht a dhéanamh ar an dul chun cinn.”
(lth 5)

Déantar é seo mar chuid de bhunchlocha Aistear.....

Measúnú

Moltar.....

- Féin Mheasúnú
- CAT (Wilf) TAF (Walt)
- AOL / AFL- Seicliosta áisiúil don phleanáil
- Bailiúchán E-portfolio
- Breathnóireacht : Measúnú ar ghnéithe taobh amuigh d'ábhair curaclam - comhoibriú, cairdeas srl
- Athbhreithniú ag deireadh am spraoi

Tuismitheoirí

Príomhréimsí sa Straitéis Náisiúnta Litearthachta agus Uimheareachta...

“Cuir ar chumas tuismitheoirí agus pobal tacú le forbairt litearthachta agus uimhreachta leanaí”

(lth5)

Tuismitheoirí

- Glacann tuismitheoirí páirt gníomhach i bhfoghlaim an pháiste agus déantar tagairt rialta do luach an chaidrimh
- Is féidir le tuismitheoirí teacht ar chuairt - go dtí seo ar scoil linne bhí banaltra, tréidlia, ceoltóir, fiaclóir, cócaire.....is eispéireas iontach foghlama do pháistí é guth eile a chloisteáil!
- Is féidir le tuismitheoirí cur le obair sa rang agus sa bhaile.
- Nuacht litreacha seachtainiúil ón scoil
- Bileoga Eolais ón C.N.C.M. do thuismitheoirí

Uirlisí Úsáide *Aistear*

Leidbhileoga

Acmhainní
ilmheán

Sleamhnáin le
cur i láthair

Acmhainní

Bileoga eolais

Podchraoltaí

Ait as *info@ncca*

Aistear agus Siolta

www.ncca.ie/uirlisiusaideaistear

Tuilleadh Eolais

- <http://www.ncca.ie>
- **Uirlisí Úsáide Aistear**
- <http://www.ncca.ie>
- **Eolas do Thuismitheoirí**
- <http://www.ncca.ie>
- **Áis Phleanála Churaclaim**
- www.naionrai.ie
- Lámhleabhar do stiúrthóirí naíonra

Dea-Scéala!!!

Tugann Aistear smaointí dúinn conas tacú le foghlaim agus forbairt na bpáistí!

Míle Buíochas

- Niamh Uí Chadhla
Sibéal Breathnach
- Gaelscoil Chill Dara